

Tryggere barndom – vold i familien

Systemisk arbeid med vold i familien

Jon Middelborg, psykologspesialist

Dimitrij Samoilow, psykologspesialist

Plan for dagen

- ◆ Presentasjon av dilemma knyttet til å arbeide med vold
- ◆ Noe generell voldskompetanse
- ◆ Presentasjon av en systemisk tilnærming til arbeid med vold i familien
 - ◆ Metoder for å avdekke at det har vært vold i familien
 - ◆ Samtaler som kan hjelpe foreldrene til å ta inn over seg konsekvensene av vold i familien og motivere dem til å arbeide mot økt sikkerhet
 - ◆ Arbeide med sikkerhetsplaner

Definisjon av vold

Enhver handling eller forsømmelse som undergraver livet, den fysiske eller psykologiske integriteten, eller friheten til et annet familiemedlem, eller som alvorlig skader utviklingen av hans eller hennes personlighet

Europarådet (1986)

Vold er enhver handling rettet mot en annen person, som gjennom at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får den personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutte å gjøre noe den vil.”

ATV (Alternativ til Vold)

Typer vold

◆ Fysisk

- ◆ Dytting, slag, kvelertak, holding, kaste ting på, våpen, spyting

◆ Materiell

- ◆ Slå hull i veggen, kasting av gjenstander (ikke mot den andre), ødelegge den andres eiendeler

◆ Psykisk

- ◆ Trusler om vold/represalier, nedvurderinger, kalle hverandre stygge ting, emosjonelt krenkende utsagn, sjalusiproblematikk

◆ Økonomisk

- ◆ Kontroll av midler, bankkort, bil etc

◆ Seksuell

- ◆ Tvungne seksuelle handlinger

Forekomst

Haaland et al 2004

Kvinner opplevd 27,1% i hele livet, siste år 5,7%

Menn opplevd 21,8% i hele livet, siste år 5,6%

Thoresen & Hjemdal (2014)

Kvinner 14,4 % har opplevd mindre alvorlig partnervold, 8,2 % for alvorlig vold

Menn 16,3 % har opplevd mindre alvorlig partnervold, 1,9 % for alvorlig vold

Metastudie 2012 Desmarais et al

Ca 19,2% for både kvinner og menn har opplevd vold siste året (USA, England, Canada, New Zealand)

Fra studier i USA vet vi at tallene i kliniske utvalg er mye høyere

35% av parene som søkte parterapi ble ekskludert på grunn av vold i en studie (Simpson et al 2007)

Stith & McCollum anslår opptil 70% en eller annen gang i livet

Forskjellige typer vold

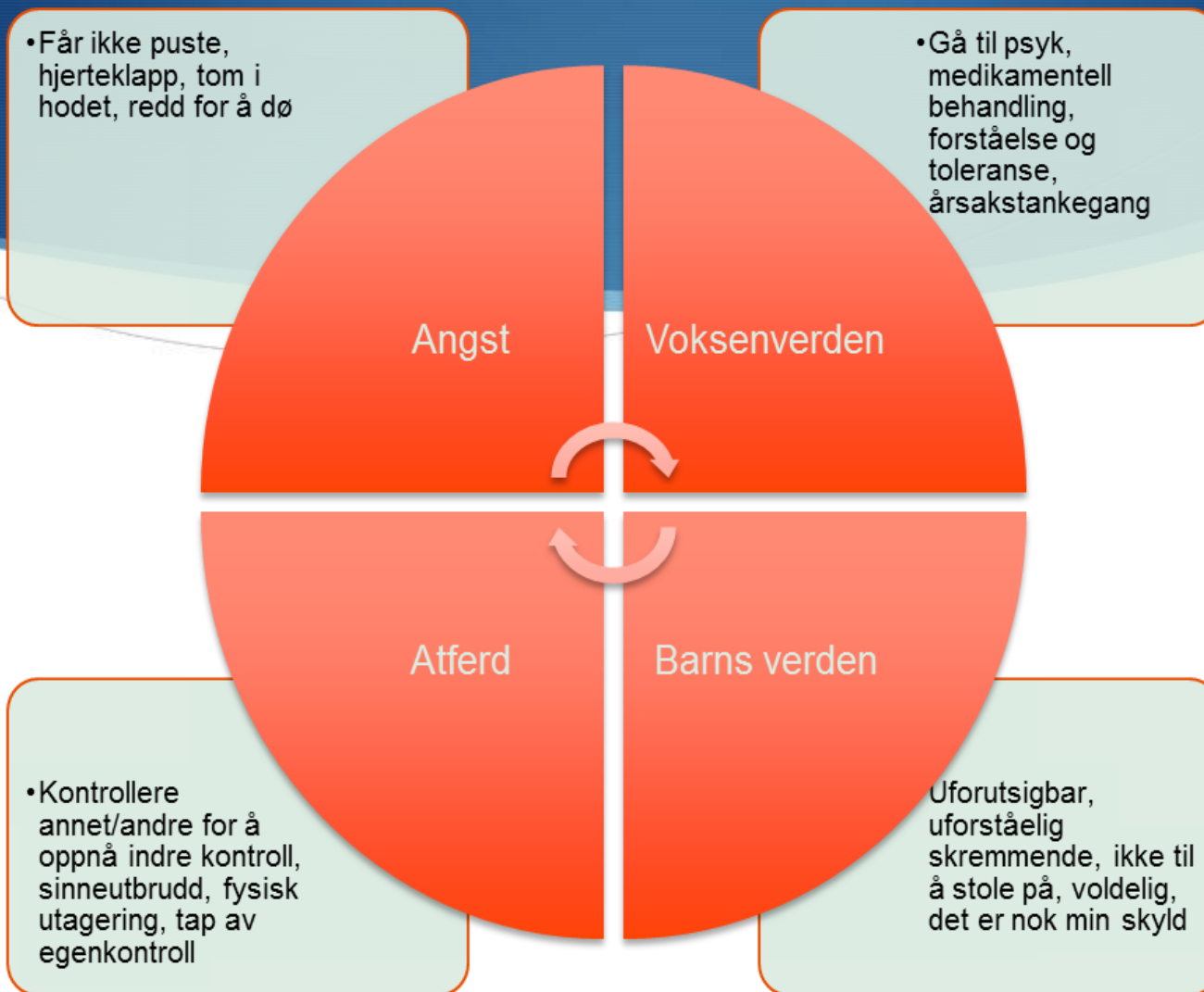
- ◆ Patriarkals terrorisme/intimate terrorisme/ coercive controlling violence
- ◆ Situasjonell vold/Common Couple violence
- ◆ Violent resistance/Self defence

Relevans for oss?

- ◆ Par som søker terapi er en høyrisikogruppe når det gjelder forekomst av vold
- ◆ Hvis vi tror at vi ikke jobber med par som har brukt vold, så er det fordi vi ikke har oppdaget volden
- ◆ Ikke all vold i parforhold blir forstått som vold av paret selv, og det blir derfor ofte ikke tematisert
- ◆ Vi må avdekke og definere volden
- ◆ Summegrupper: Diskuter saker der du nå kanskje ville definert aggresjonen mellom partene som vold. Hvorfor ble ikke vold et tema?

Diagnostisk tenkning. Barn versus voksne

- ♦ Barn diagnostiseres ut fra atferd
- ♦ Hvordan påvirker barnets atferd andre
- ♦ Voksne ut fra introspeksjon og atferd
- ♦ Hvordan individet påvirkes av utenforstående

The Parents' Ten

Here are 10 competencies that predict good parenting outcomes, listed roughly in order from most to least important. The skills—all derived from published studies—were ranked based on how well they predict a strong parent-child bond and children's happiness, health and success.

- » **1. Love and affection.** You support and accept the child, are physically affectionate, and spend quality one-on-one time together.
- » **2. Stress management.** You take steps to reduce stress for yourself and your child, practice relaxation techniques and promote positive interpretations of events.
- » **3. Relationship skills.** You maintain a healthy relationship with your spouse, significant other or co-parent and model effective relationship skills with other people.
- » **4. Autonomy and independence.** You treat your child with respect and encourage him or her to become self-sufficient and self-reliant.
- » **5. Education and learning.** You promote and model learning and provide educational opportunities for your child.
- » **6. Life skills.** You provide for your child, have a steady income and plan for the future.
- » **7. Behavior management.** You make extensive use of positive reinforcement and punish only when other methods of managing behavior have failed.
- » **8. Health.** You model a healthy lifestyle and good habits, such as regular exercise and proper nutrition, for your child.
- » **9. Religion.** You support spiritual or religious development and participate in spiritual or religious activities.
- » **10. Safety.** You take precautions to protect your child and maintain awareness of the child's activities and friends.

—R.E.

Hvem får tilbud om Tryggere Barndom?

- ◆ Par med barn som ønsker å fortsette samlivet, til tross for at det forekommer vold
- ◆ Eskalerende, høylytt krangling, en eller begge utsatt for trusler, materiell vold og/eller fysisk skade
- ◆ Episodisk partnervold, ikke patriarkalsk terrorisme
- ◆ Barn og en forelder alene, ihht eksklusjonskriterier

Inspirert av Reading Safer Families

- ◆ Arlene Vetere og Jan Cooper

- ◆ Systemisk modell

Viktigste inspirasjon:

- ◆ Taushetsplikt

- ◆ Stabil 3.

- ◆ Skille sikkerhetsarbeid og parterapi

Når vold blir tema

- ◆ Stopper vanlig parterapi, starter sikkerhetsarbeid
- ◆ Informerer om hvordan vi jobber
 - ◆ Fokus på sikkerhetsarbeid inntil vold har opphørt fordi:
 - skremmende og skadelig for barns utvikling
 - endringsarbeid i parforhold vil være påvirket av potensielle voldshandlinger.
 - ◆ Parterapi gir ikke mening når vold sitter i veggene
 - ◆ To terapeuter neste time
 - ◆ Sikkerhetsplan og ikkevoldskontrakt
 - ◆ Alltid gå tilbake til sikkerhetsarbeid.
 - ◆ Taushetsplikt og stabil 3.
 - ◆ Video - avdekking

Prinsipper for avdekking av vold

- Pakke ut generelle begrep (kommunikasjon, etc.)
- Detaljert beskrivelse av hva de gjør når problemet er til stede
- Spørsmål rettes mot antatt utøver
- Samtaler om mulige konsekvenser av å ha snakket om temaet
- Foreløpig sikkerhetsplan
- Vurdering av behov for å splitte paret slik at vi kan ha individuelle samtaler

Fra avdekking til behandling

AVDEKKING AV VOLD I TIDLIG SAMTALE

Vurdering av typen vold

Vurdering av alvorlighetsgrad

VELGE SAMARBEIDSFORM

Ved alvorlig vold/patriarkalsk
terrorisme - viderehenvise til
ATV, barneverntjenesten,
krisesenter osv

Ved episodisk partnervold -
innlede sikkerhetsarbeid, involvere
co-terapeut, samarbeidsmøter
med barnverntjenesten/stabil 3

SIKKERHETSARBEID

Gjennomgang av en eller flere
voldsepisoder; identifisere triggere
til eskalering og faresignaler
(kroppssignaler, følelser, tanker)

Arbeid med måter å avbryte
eskalering og roe ned.
Selvberoligende strategier, time-
out-avtaler. Lage en skriftlig avtale
om hvordan man kan krangle
på tryggere måter

Familiesamtale med barn
(avhengig av alder)

OVERGANG TIL PARTERAPI
ARBEIDE MED KOMMUNIKASJONSMØNSTRE OG PARDYNAMIKK FOR Å HINDRE TILBAKEFALL

Skille ulike typer vold

Spørsmål for å sjekke ut makt og kontroll

Har din partner det siste året vært:

- ♦ Sjalu og ville ikke at du skulle snakke med andre menn/kvinner
- ♦ Prøvd å begrense din kontakt med venner og familie
- ♦ Insistert på å få vite hvor du er og hvem du har vært sammen med hele tiden
- ♦ Kalt deg for stygge nedsettende ting for å ydmyke deg
- ♦ Hindret deg til å ha tilgang til familieøkonomien selv om du har spurt om det

Risikofaktorer/røde flagg

- ◆ Utstrakt eksponering for vold/mishandling under oppvekst
- ◆ Historie med impulskontrollproblematikk
- ◆ Har vært medlem i gjenger som ungdom
- ◆ Har vært mye med i rusmiljøer
- ◆ Har høy grad av sjalusi og mistenksomhet
- ◆ Har utøvd vold utenom familien

Individuelle samtaler

- ♦ Rutinemessig, eller ved behov?
- ♦ Usikkerhet ved type vold (mange røde flagg)
- ♦ Usikkerhet om alt blir fortalt (åpenhet)
 - ♦ Virker partner engstelig
 - ♦ Tvil om fortsettelse
 - ♦ Overdreven engstlighet for involvering av andre/transparens
 - ♦ Veldig avvikende historier/uenighet om hendelsesforløpet (dette kan også ofte være indikasjon på gjensidighet, kvinnen som uskyldsren)
 - ♦ Bruk av kartleggingsskjema

Ekslusjonskriterier, kontinuerlig vurdering

- ◆ Erkjenner ikke volden som problem
- ◆ Tar ikke ansvar for voldelige handlinger
- ◆ Ute av stand til å jobbe konstruktivt med å løse problemer knyttet til vold
- ◆ Problemer med alkohol / rus og vil ikke søke behandling
- ◆ Ingen ønske eller indre motivasjon for endring
- ◆ Ingen erkjennelse av at relasjonelle aspekter kan bidra til problemet
- ◆ Ute av stand til å vise empati for offeret eller høre andres synspunkter
- ◆ Anklager kontinuerlig andre og begrunner egen voldshandling med andres adferd
- ◆ Lyver / skjuler / forvrenger - ikke konsistens mellom andres rapporter og eget utsagn
- ◆ Ser ikke nytten av terapeutiske intervensjoner
- ◆ Ute av stand til å samarbeide med profesjonelle eller se på dem som nyttige

Co-terapeut: Barneperspektiv

- ◆ Emosjonsregulator
- ◆ Observatør
- ◆ Utfordrer
- ◆ Den dumme
- ◆ Eksperten

«Altså - når de begynte å snakke om oss, da var det først sånn 'hæ? Det er rart', men så var det litt sånn 'Oi!'. Det var veldig ålreit å høre deres perspektiv og deres opplevelse av vår situasjon. Det å høre at terapeuten sier «da må hun har følt seg veldig maktesløs» - altså det å få den anerkjennelsen at jeg har vært i en vanskelig situasjon og at jeg har gjort mye bra - det var viktig.»

Kvinnelig klient – om reflekterende prosess

Kartlegging

Gjennomgang av voldsepisode

- ◆ Detaljert kartlegging av volden:
 - ◆ Utgangspunkt i siste eller mest alvorlige
 - ◆ Når fant volden sted?
 - ◆ Hvor fant volden sted?
 - ◆ Type vold og alvorlighetsgrad
 - ◆ Beskrivelse av vold over tid
 - ◆ Barnas situasjon i voldssituasjonen
- ◆ Kartlegging sammen og/eller hver for seg
- ◆ Spørsmål rettet mot voldsutøver

Øke kognitiv dissonans

- ♦ Farlighetsaspektet
- ♦ Definere ting som vold som paret ikke tenker på som vold
- ♦ ”Hvordan det går kan handle om flaks eller uflaks”
- ♦ Intensjon er ingen garanti for resultat
- ♦ Konsekvenser av at partneren blir redd
- ♦ Konsekvenser for barna

«Jeg tror det har hjulpet oss veldig å se litt mer steg i ting, hvordan det kan eskalere og hvordan det kan forebygges. Det har vært mye mer strukturert - vi har blitt tvunget til å se at det kan være steg i eskaleringen istedenfor å tenke at vi ikke har noe valg.»

Kvinnelig klient om kartlegging på flip-over

Fra rollen som partner til rollen som foreldre

Innføre barneperspektivet

- ◆ Den detaljerte kartleggingen tydeliggjør barnas situasjon for foreldrene
- ◆ Barn ser og vet, i motsetning til hva foreldre hevder
- ◆ Roller som mor og far, bevisstgjøring.
- ◆ Formidling av konsekvenser for barn på kort og lang sikt (psykoedukasjon)
- ◆ Foreldrenes samtaler med sine barn
 - ◆ Forutsigbarhet og trygghet
 - ◆ Hvordan barn skaper mening
 - ◆ Skyld, skam, sortering av ansvar
 - ◆ Verdioverføring
 - ◆ Anerkjennelse av følelser
 - ◆ Klipp- hva med barna

Fremtidsspørsmål

- ♦ Å spørre om ønsker for fremtiden gir mulighet til å snakke om felles verdier – hva som er viktig for paret i sin rolle som foreldre
- ♦ Kan øke motivasjon til å arbeide med endring og ta ansvar for eget bidrag
- ♦ Til forskjell kan spørsmål om nåtid ("hva slags rollemodell tror du du er for dine barn i dag?) lage mer ubehag.
- ♦ Ubegag kan også øke motivasjon – spørsmål om nåtid er også verdifulle, men mer konfronterende – det gjelder å finne den rette balansen

Verdier som foreldre

- ◆ Å snakke med foreldrene i sin rolle som forelder og stille fremtidsrettede spørsmål kan få frem positive verdier som foreldrene deler
 - ◆ Hva slags ønsker har dere som foreldre for deres barn om fem års tid?
 - ◆ Hva ønsker dere som foreldre at deres barn skal lære om hvordan man løser konflikter i et parforhold?
 - ◆ Hva slags modell ønsker du som far/mor å være for din sønn/datter?
 - ◆ Hva slags partner håper du som far at din datter skal finne seg når hun blir en voksen kvinne?
 - ◆ Hva ønsker du at dine barn skal lære av deg om å være far/mor?
 - ◆ Hva har du lært av din far/mor om å være forelder? Hva ønsker du å bringe videre? Hva ønsker du å gjøre annerledes?
 - ◆ Videoklipp – snakke i roller

Summegrupper

- 💧 Hvordan bruker dere slike spørsmål i dag?
- 💧 Kan denne måten å spørre på brukes mer i deres saker?

Effekter av å være vitne til vold

- ◆ Eksternaliserende problemer
- ◆ Internaliserende problemer
- ◆ Oppmerksomhetsforstyrrelse
- ◆ PTSD symptomer
- ◆ Separasjonsangst
- ◆ Vansker med sosial kompetanse
- ◆ Skoleproblemer
- ◆ ACE studien Kirkengen (krenkede barn – syke voksne)

Sikkerhetsarbeid

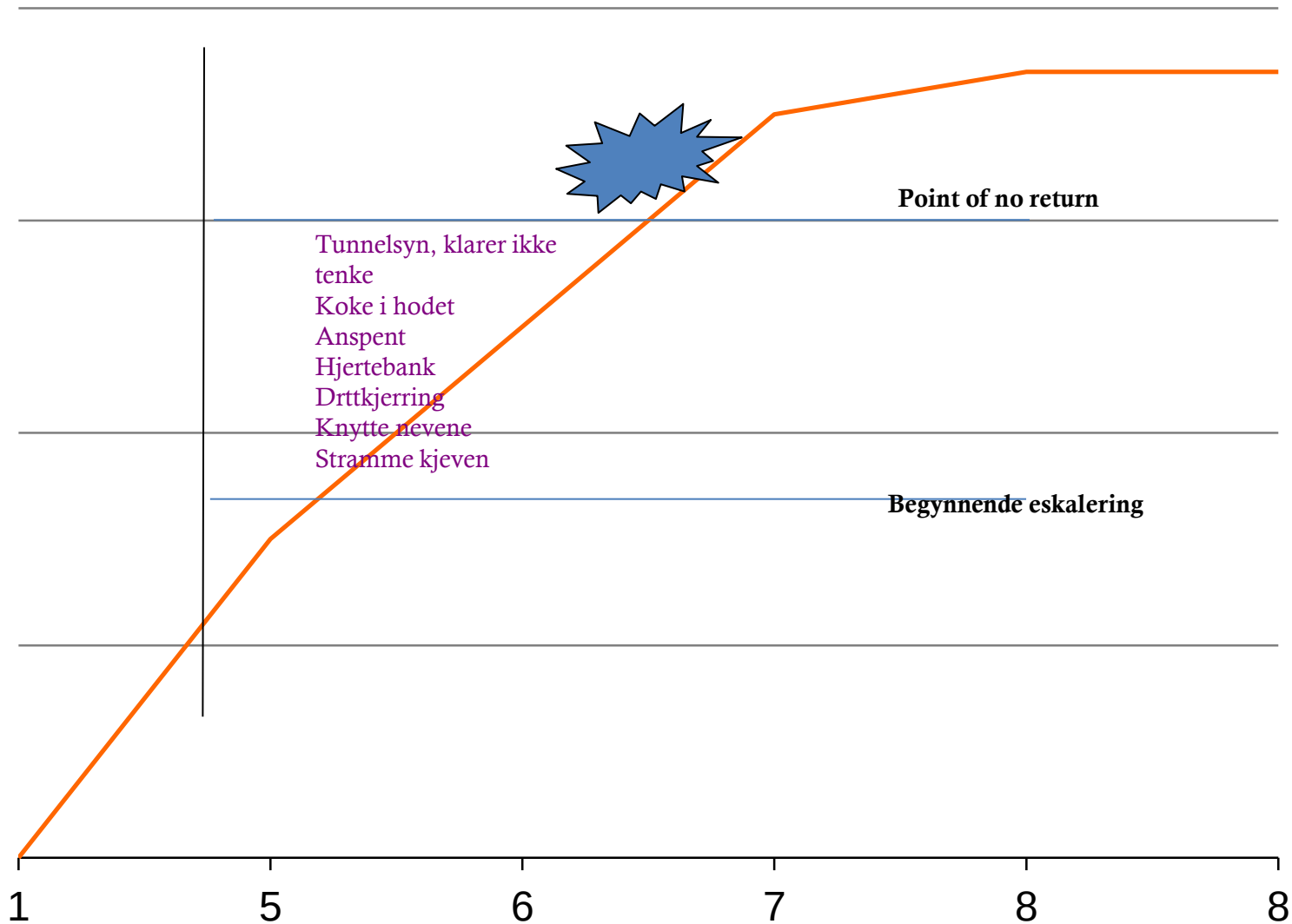

Strakstiltak

- 💧 Hvordan var det å snakke om dette i dag? Hva kommer til å skje etter timen?
- 💧 Instruksjon om trygge/utrygge steder for konflikter
- 💧 Avtale om å la teamet ligge mellom timene
- 💧 Ikke-volds kontrakt
- 💧 Grunnregler:
 - Ikke ta på hverandre i sinne
 - Ikke bruk trusler om brudd som våpen i konflikt

Identifisere faresignaler for eskalering

- ◆ Lete etter verbale, ikke-verbale og innholdsmessige triggere i kringlingen
- ◆ Identifisere egne kroppssignaler (fysiologisk aktivering)
- ◆ Negative tanker
- ◆ Kroppsholdning
- ◆ Partnerens atferd
- ◆ Egen atferd
- ◆ Gradere sinne
- ◆ Begge må se på eget bidrag til eskalering eller faresignaler ift trygghet

Time out – time inn

- ◆ Etablere klare avtaler om time-out
- ◆ Planer for hva man skal gjøre under time out (roe seg ned)
- ◆ Enighet om tidsaspektet
- ◆ Time-inn, klare prosedyrer for hvordan møtes igjen
- ◆ Time-out som hjemmeoppgave
- ◆ Hva kan gjøres for at time-out ikke vil fungere (feilsøking)

Øvelse

- Se for deg at du og din partner har laget en avtale om time out.

Snakk med sidemannen din om hvordan **du** vil kunne sørge for at time-out ikke fungerer.

«Jeg tror det viktigste var hvordan man kan kontrollere sitt sinne. Dette med å ta time-out og dele senere. Det var veldig nyttig. Og vi har faktisk praktisk erfaring med det, og det hjelper masse»

Mannlig klient om time-out

Summegrupper

- ♦ Hva slags verktøy har vi for å hjelpe klienter til å roe seg ned?
- ♦ Hvordan roer du deg selv ned, når du er opprørt over din partner?

Skriftlig sikkerhetsplan

- ◆ En avtale om at det ikke skal utøves ytterligere vold
- ◆ Plan for hvordan dette skal oppnås
 - ◆ Detaljert
 - ◆ Konkrete planer om hvem som skal gjøre hva i hvilke situasjoner
 - ◆ Time-out
 - ◆ Begge parter ansvar for å beskytte seg selv og barna
 - ◆ Praktiske foranstaltninger
 - ◆ Vurdering om sikkerhetsplan kan lages med begge, en av foreldrene eller barna

Vurdere om trygghet er etablert

- ◆ Reelt samarbeid om sikkerhet
- ◆ Gode beskrivelser av mestring
- ◆ Terapeutene opplever ingen nonverbale trusler/ubehag
- ◆ Sikkerhetsplan er memorert
- ◆ Jobber med emosjonsregulering
- ◆ Øvd på time-out
- ◆ Tilbakemelding fra stabil tredje
- ◆ Foreldrene tar et barneperspektiv

Etter sikkerhetsarbeidet

- ◆ Variabelt hvor fort man kommer hit 2-6 samtaler
- ◆ Veksling mellom sikkerhetsarbeid og terapi
- ◆ Arbeid med pardynamikken skal hindre tilbakefall
- ◆ Varsomhet i arbeid med kjente triggere/temaer – sjalusi etc
- ◆ Ikke alle par ønsker parterapi etter avsluttet sikkerhetsarbeid
- ◆ Tilbaketrekning – pågåendehetsproblematikken
- ◆ Voksentilknytning
- ◆ Enmeshed familier – vanlig situasjonell vold
- ◆ Vanskene med egen emosjonsregulering

Samarbeid og støtte

Tverretatlig samarbeid

- ◆ Holde fast i et systemisk perspektiv som bidrar til:
 - ◆ Helhetsperspektiv
 - ◆ Alle trekke i samme retning, til det beste for barna
 - ◆ Koordinering av tiltak og tydeliggjøring av ansvar
 - ◆ Kriseberedskap
- ◆ Forutsetter generelt samarbeid og sakssamarbeid
- ◆ Barnevern, familievern, krisesenter, politi, advokater, helsestasjoner, DPS, BUP, barnehager, ATV, sosiallærere

Stabil tredje/barnets person

- ◆ To funksjoner – sosial kontroll og hjelp til barna
- ◆ Kan gi terapeuten en bredere forståelse
- ◆ Resilience. Gir åpenhet og barnet får tilgang på en uavhengig voksen
- ◆ Symboleffekten av å gjøre en avtale med noen utenfor
- ◆ Ekstra støtte
- ◆ Terapeutens trygghet
- ◆ Vær skeptisk/kan ikke nødvendigvis stole på

Samarbeid med barnevernet/stabil tredje

- ◆ Henvisninger fra barnevernet er enklest
- ◆ Første møte på barnevernstjenesten
- ◆ Arbeidsfordeling/rolleavklaring
- ◆ Taushetsplikt

Taushetsplikt

- 💧 Taushetsplikt "oppheves" om vold
- 💧 Vold er et offentlig anliggende og farlig
- 💧 Sosial kontroll, øker motivasjon, virker støttende, opphever privatisering
- 💧 Økt trygghet for familien, og for terapeuter/kontoret
- 💧 Kontorets troverdighet

Støtte for terapeuten

- 💧 Jobbe i team
- 💧 Co-terapi
- 💧 Veiledning
- 💧 Arbeid med egne reaksjoner i møte med risiko, kaos, følelser av utilstrekkelighet